

HERALDISK TIDSSKRIFT

1961 • BIND 1 • NR 3 • SIDE 119–122

Tre finländska stadsvapens historia
Av Bo Tennberg

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Tre finländska Stadsvapens Historia

Av Bo Tennberg

Teckningar av Olof Eriksson

FINLANDS städer har sedan gammalt använt vapen, ofta utan annan rätt än hävd. Lagen om kommunvapen av den 8 april 1949 gav även städerna möjlighet att få vapen stadfästa av inrikesministeriet, och flere städer har även begagnat sig av denna möjlighet att rätta några av 1800-talets värsta försyndelser.

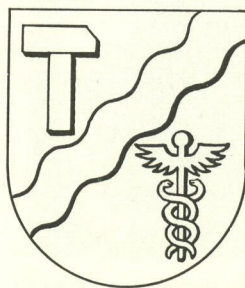
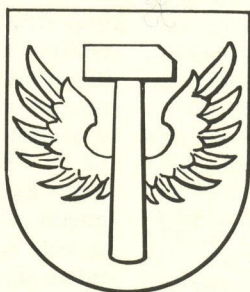
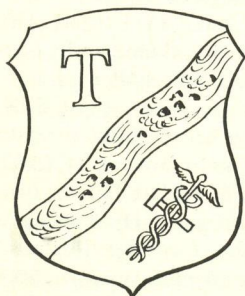
Då det kanske även utanför Finland kan vara av intresse att se, huru denna möjlighet utnyttjats, och huru vapnens tidigare historia gestaltat sig, behandlar jag här tre städers vapen. Av dessa städer har en, *Tammerfors*, låtit omarbета ett oheraldiskt vapen; en annan, *Kotka*, har efter att ha övervägt helt nya förslag stannat vid en förbättring av det gamla vapnet; medan den tredje, *Joensuu*, skaffat sig ett helt nytt.

Tammerfors stad fick sina privilegier år 1779. Staden hade till en början icke fullständig kommunal själv-

styrelse och ej heller sigill eller vapen. Åren 1802–1803 lät dock stadens borgare en guldsmed tillverka ett sigill för staden. Detta sigill visade en bild av staden och var icke heraldiskt. Först sedan staden år 1830 fått egen magistrat och rådhusrätt ansågs den behöva ett vapen.

Den 20 mars 1839 fastställde kejsaren även ett av stadens magistrat föreslaget vapen (figur 1 A): Skölden var ginstyckad av en blå ström; i det övre fältet av guld fanns en röd bokstav T och i det gröna nedre fältet en merkuriestav och en hammare korslagda, vardera av guld.

Detta färgglada vapen förde staden i 120 år, ehuru den ryske heraldikern Boris von Köhne gjorde försök att få vapnet ändrat. Han kunde icke godkänna merkuriestaven, enär denna var »oheraldisk och illa beryktad». Mercurius var ju skälmarnas beskyddare och »*Begleiter der Seelen in die*

1 A (till vänster): *Tammerfors*' vapen från 1839 till 1959.

1 B (i mitten): Olof Erikssons icke utnyttjade förslag från 1959.

1 C (till höger): *Tammerfors*' nuvarande vapen, sådant det blev fastställt 1960.

Unterwelt«. Trots att även senaten var helt övertygad om merkuriestavens olämplighet, fick dock von Köhnes ändringsförslag förfalla. Det av honom uppgjorda vapenförslaget var: I rött fält ginbalksviis en silverström åtföljd ovanför av tre bysantiner och nedanför av ett vattenhjul. Vattenhjulets färg framgår icke ur de källor jag har till hands.

Sedan Tammerfors' vapen offentligen nagelfarits av flere heraldiker, beslöt staden få en ändring till stånd. Sommaren 1959 uppmanade stadsstyrelsen tre kända heraldiker att inkomma med förslag till förbättring av stadsvapnet. Samtidigt ombads även allmänheten deltaga. Av de insända förslagen satte Heraldiska kommissionen i främsta rummet konstnärligt sett ett av Olof Eriksson uppgjort förslag (figur 1 B), vars blasonering lyder: I rött fält en stolpvis ställd bevingad hammare av silver.

Då avsikten dock hade varit att åstadkomma ett heraldiskt fullgott vapen, som i möjligaste mån påminde om stadens ursprungliga, beslöt kommissionen att förorda ett annat av

Erikssons förslag: I rött fält en av vågskuror bildad ginbalk åtföljd ovanför av en stolpvis ställd hammare och nedanför av en stolpvis ställd merkuriestav, allt av guld (figur 1 C). Detta vapen fastställdes av inrikesministeriet den 16 juni 1960.

Som synes för Tammerfors alltjämt den »oheraldiska och illa beryktade« merkuriestaven.

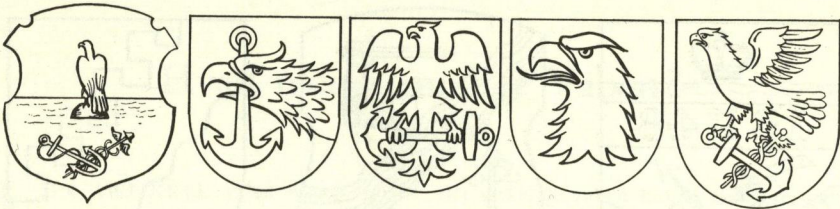
Vid Kymmene älvs mynning hade under 1800-talet uppstått ett industri- och sågområde, och den 16 juli 1879 fick staden *Kotka* sitt grundläggningsbrev. Redan tidigare hade guvernören i Viborgs län av senaten fått i uppdrag att uppgöra förslag till vapen för den nya staden. Guvernörens förslag blev även den 14 maj 1881 fastställt och kan beskrivas på följande sätt (figur 2 A): Skölden delad av blått och silver; i skölden en naturfärgad sten på vilken sitter en naturlig örn av guld, nedanför åtföljd av ett ankare och en merkuriestav ställda i kors, vardera blå.

Detta vapen förde staden med den äran till den 18 september 1954, då stadsstyrelsen utlyste en öppen tävlan om ett nytt vapen för *Kotka* stad. Av de inkomna 104 förslagen utvalde tävlingsnämnden tre, vilka alla visade sig vara uppgjorda av Olof Eriksson. Förslagen var: 1) I blått fält ett från sinister framkommande örn-huvud av guld, vilket håller i näbben ett ankare av silver (figur 2 B), 2) I blått fält en örn av guld sittande på ett bjälkvis ställt ankare av silver (figur 2 C), och 3) I blått fält ett örn-huvud av guld (figur 2 D). Förslagen 2) och 3) ansågs förövrigt förtjänstfulla, men var örnens uppsyn icke tillräckligt vild. Här framkom den vanliga missuppfattningen, att en teckning av ett vapen icke får ändras.

Bo Johan Gustaf Tennberg, född 1919, sedan 1960 domhavande i Taivalkoski domsaga och bosatt i Kuusamo. Då bristande artistisk begåvning hindrar nyskapande heraldisk verksamhet och

hemortens geografiska belägenhet inskränker möjligheterna av allvarligt forskningsarbete, i huvudsak sysselsatt med propaganda för finländsk heraldik.

2 A (till vänster): Kotkas gamla, naturalistiska vapen, i bruk från 1881 till 1957.
 2 B—C—D (de tre vapnen i mitten): Olof Erikssons tre prisbelönta förslag i tävlingen 1954 om ett nytt vapen för Kotka.
 2 E (till höger): Kotkas nuvarande vapen, fastställt 1957.

Sedan stadsstyrelsen och stadsfullmäktige funderat på saken i närmare två år, hade de kommit så långt, att stadsfullmäktige fann det gamla vapnet ganska gott och gav stadsstyrelsen i uppdrag att införskaffa nya förslag uppgjorda på basen av detta. Stadsfullmäktige godkände även i december 1956 följande av Eriksson uppgjorda förslag: I en av blått och silver delad sköld en dextervänd naturlig örn av guld stående på ett ankare och en merkuriestav ställda i kors, vardera blå.

Till Erikssons stora harm förklarade dock inrikesministeriet med den starkares rätt, att förslaget var heraldiskt felaktigt och icke kunde godkännas. Sväljande sin harm fick han på nytt sätta sig vid ritbrädet och nu föddes vapnet (figur 2 E): I blått fält en dextervänd naturlig örn med upplyftade vingar av guld stående på ett ankare och en merkuriestav ställda i kors, vardera av silver. Och se, det vapnet godkändes av alla instanser och fastställdes den 19 september 1957.

Efter att läsaren nu följt med Kotka vapens öden och äventyr under 80 års tid, är det kanske skäl att meddela, att det finska ordet *kotka* betyder *örn*.

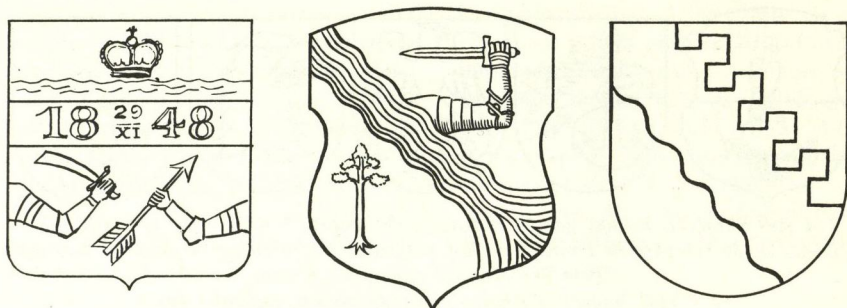
Det tredje vapnet har jag delvis tagit med av den orsaken, att den här

artikeln icke helt och hållet skall se ut som reklam för min vän Eriksson.

Joensuu stad grundlades 1848 och fick sitt vapen fastställt den 2 maj 1850. Vapnet var en ganska typisk 1800-tals komposition (figur 3 A): Skölden var delad av blått och rött; i övre fältet fanns en bjälkvis lagd silverström åtföljd ovanför av en kejsarkrona och nedanför av stadens grundläggningsdatum 18 29/XI 48; i nedre fältet fanns Karelens vapen i en av ryssarna med förkärlek använd, förvanskad form, i vilken armarna var beväpnade med respektive krok-sabel och pil, i stället för svärd och kroksabel.

Sedan Finland blivit självständigt, ville staden icke längre föra ett »ryskt« vapen. Konstnären E. O. W. Ehrström ritade nu ett vapen, som uppfyllde de nya fordringarna och var till sin form mycket »modernt« (figur 3 B). Det fastställdes den 23 januari 1923 och texten lyder:

»På föredragning av Ministern för inrikesärendena fastställes härmed för Joensuu stad nytt vapen, bestående av en sköld, som styckas genom en balkvis lagd, i nedre ändan sig vidgande blå med silvervågor tecknad ström. I sköldens övre fält, som är rött, synes en åt vänster riktad beväpnad arm, hållande ett till hugg rest svärd med fäste av guld, samt i

3 A (till vänster): Joensuu vapen från den ryska tiden, i bruk från 1850 till efter Finlands frihetskrig. — 3 B (i mitten): Joensuu vapen från 1923 till 1957.
3 C (till höger): Joensuu nuvarande vapen, fastställt 1957.

det nedre fältet, som är svart, en gyllene fura. Ovanpå skölden vilar en murkrona, från vilken å ömse sidor om skölden nedhånga gröna guld-sirade grankvistar med gyllene kottar ävensom utgå vita blåkantade band, bärande i romerska siffror årtalet 1848 på den högra och 1923 på den vänstra sidan om skölden». (Tyvärr har Eriksson glömt sista meningen, då han ritade illustrationerna till denna artikel. Förf. anm.).

Denna ståtliga komposition tillfredsställde dock icke i längden de

goda Joensuuborna. Redan den 19 november 1957 fastställdes ett nytt, av Toivo Vuorela uppgjort vapen för staden (figur 3 C): Skölden två gånger medelst en skansskura och en vågskura styckad av rött, silver och svart. Ganska anspråklöst efter det föregående vapnet. Personligen tycker jag dock det är en smula vemodigt, när en så unik häroldsbild som en »i nedre ändan sig vidgande« balk försvinner ur den levande heraldiken. Dessutom gjorde den vapnet talande. *Joensuu* betyder *åmynning*.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.